Broj 25. Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta). **U Trstu, dne 28. junija 1923.** Pojedini broj 20 cent. **God. I.**

„Istarska Riječ“

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 20·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 6 lira

za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

VIDOVDAN

Vele, da je jedan čuveni njemački filozof god. 1789. na glas, da je u Franceskoj buknula revolucija, promijenio pravac svoje svakidašnje, običajne šetnje.

Pisac ovih redaka nije nikakav filozof, ni velik ni malen, ali mu se dne 28. juna 1914. na glas, da je u Sarajevu umoren austrijski Nadvojvoda Franjo Ferdinand, desilo ipak nešto slično: bilo mu kao da je nenadno **nešto ispred njega stalo** i prinudilo ga, da se sa započete šetnje vrati...

Podrobnosti o atentatu još mu nisu bile poznate, ali je već bio pogodio gotovo sve... Iza svakoga koraka, što bi ga na svom povratku učinio, bilo mu je kao da sve dublje roni u davninu, u dogadjaje, kojima je i onaj sarajevski atentat jedna nužna posljedica.

G. 1354., upravo u doba kad je srpska država, za vladanja cara Dušana, bila na vrhuncu svoje moći i veličine, utvrdili su se Turci na Balkanu i to na poluotoku Galipolju, a 15 godina poslije u Drinopolju. Srbi su odmah razabrali, da će odmah iza toga doći na njih red, stoga su, da preteku Turke, skupili dosta brojnu vojsku i već god. 1371, udarili na neprijatelja. Na rijeci Marici sukobile su se obje vojske. Bitka se svršila pobjedom Turaka. Na bojnom polju ostade mrtav i kralj Vukašin, otac Kraljevića Marka.

Ta je pobjeda turska bila od najvećeg značenja, ona je najviše pridonijela, da su se Turci još jače utvrdili na Balkanskom poluotoku. Svi kasniji pokušaji, da ih se otjera iz Evrope, ostali su bezuspješni. Prije tri četiri godine držalo se, da je njihovomu gospodstvu u Evropi za navijek odzvonilo, kad tamo, oni su u posljednji čas potukli Grke pa nešto svojom a nešto tudjom pomoću proširili svoju vlast nesamo u Maloj Aziji nego i u samoj Evropi.

Poslije one pobjede nad Srbima godine 1371. stali su Turci prodirati najprije u južne balkanske krajeve, a malo zatim zaprijetiše i Srbiji, koja se u to vrijeme bila okupila oko svoga slavnoga cara Lazara. Videći Lazar opasnost, koja prijeti njegovoj zemlji i narodu njegovu, sakupi jaku vojsku i podje u susret Turcima. Obje se vojske ogledaše na Kosovom polju. Dne 15. juna (po starom koledaru) na sam dan Svetoga Vida (otuda Vidovdan!) god. 1389. podlegla je srpska vojska nadmoćnoj turskoj sili. Kosovo polje postalo je groblje srpske svobode. Car Lazar pade, pali su i drugi mnogobrojni junaci — i otada poče za Srbe najžalosnije doba njihove historije: u malo godina postala je sva njihova zemlja plijenom Azijata.

To je eto donio Srbima onaj tužni kosovski Vidovdan.

Turci su, istina, rastepli i pobili junačku srpsku vojsku, ali naroda srpskoga nisu nikada mogli da rastepu ni da utuku. Vojske mogu propasti, ali narodi, ostaju — naročito oni, koji hoće da žive. Srbima, koji su ostali, bilo je prosto poturčiti se. Da su to učinili, bili bi unaprijed živjeli u miru i blagostanju. Ali Srbin je htio da ostane Srbin. On je htio da sačuva svoj jezik, svoje običaje, svoju vjeru. Rob — ali Srbin. Radije služiti, nego li odmetnuti se od svoga roda i plemena. Radije potucati se od kamena do kamena, od planine do planine, negoli izdati svoj rod i krv svoju.

Tome svome zavjetu ostao je Srbin vjeran punih pet stotina godina. Za sve to vrijeme bio je sužanj, bez ikakva prava, ostavljen na milost i nemilost turskome krvoloku. Ali nije klonuo, nije se podao. On je u tišini odgajao djecu svoju u svom narodnom duhu, on je u tišini slušao slijepce, koji su mu uz gusle javorove pjevali o prošlim slavnim, lijepim i tužnim danima. Pjevali su i o kosovskom žalosnom Vidovdanu, ali su uz to budili i vjeru u drugi Vidovdan, koji će oprati onaj prvi, koji će osvetiti Kosovo i narodu donijeti novu slavu, sreću i veličinu.

Prvi traci toga željkovanog dana ukazali su se Srbina prije neko sto godina, kad su pod Karagjorgjem, pradjedom sadašnjega jugoslavenskoga kralja, oslobodili prvo parče, prvi komad lijepe srpske zemlje. Nešto svijetliji osvanuo je taj dan mnogo kasnije, tek godine 1913. prije deset godina, i to odmah nakon izvojštene pobjede nad Turčinom i nad vjerolomnim bratom.

Ali još je na obzorju bilo oblačina, koje nisu dale suncu, da sasvim iskoči i ugrije. Još je bilo robova, još podjarmljenih, koje je trebalo spasavati. Još je bilo zemlje od Triglava do Stare Srbije, od mora pa do Drine i Dunava, a sva ta zemlja čekala je kao ozebao sunce svoj Vidovdan.

Divan je to bio san, ali na putu njegovu ostvarenju stajao je čovjek jedan: kobni austrijski Nadvojvoda — jedan od one dvojice trojice najsnažnijih i najumnijih, što ih je na svijet dala Habsburška porodica...

Kad su Srbi prije deset godina slavili na oslobodjenom Kosovu svoje prvo Vidovdansko sunce — Franc je Ferdinand digao pest i zakleo se, da će on to Sunce zadržati, zasjeniti i natrag potisnuti. To je, kako rečeno, bilo god. 1913.

Godinu dana zatim, dne 28. juna 1914. (15. juna po starome) na sam Vidov dan uputio se Nadvojvoda sa svojom ženom u srce Bosne ponosne, da u naručenom, prkosnom, do skrajnosti izazovnom triumfu pokaže i Srpstvu i Slavenstvu i cijelome svijetu, da je Crni orao kudikamo jači i snažniji od Bijeloga, i da će germanski dan potisnuti i pomrčati taj novi slavenski Vidov dan... (Germanen Tag — Slaven Nacht!)

To je eto imao da znači onaj triumfalni pohod bahatog Habsburgovca u Sarajevo.

Na ovaj krvavi izaziv kao da se najednom sva zemlja stresla. Ona mučenička zemlja natopljena tolikom slavenskom krvi. I bilo je, kao da se iz njenih dubina digao Duh palih a još neosvećenih junaka — i kao da On, taj krajnje uvrijedjeni Duh tura sâm u ruke mladome Principu samokres, koji nije oborio samo jednog narodnog dušmanina, već i cijela dva dušmanska carstva. Narodi imadu svoju moć i snagu u zemlji, koja ih je rodila. I narod i zemlja, mogu neko vrijeme da podnose uvrede, poniženja i zlostavljanja, ali dodje dan, kad se mjera prevrši i teško onome, na koga se izduši sav bijes uvrijedjene prirode!

Mladi Princip nije nikakav zločinac, on je bio orudje Božje pravde, koja još nije završila svoje reparaciono djelo. Sarajevski hitac bio je znak, koji je svijetu doviknuo: — »Stoj, tako se više dalje ne ide!« I doista kao da je i pred čitavim čovječanstvom nešto nenadano stalo, moralo je i ono da uznakne, da poruši, što je do tada sagradilo, i da na ruševinama gradi novo, o čemu su podjarmljene generacije dugo i dugo snivale.

I tako je jednoga dana na horizontu, nad jugoslavenskom zemljom, ogranulo sunce u svem svojem sjaju. Osvanuo je onaj pravi, onaj dugo, dugo željkovani Vidovdan, na kome se danas griju milijuni i milijuni oslobodjene braće. I svak, ko je ikada osjećao u sebi, da je rob, traži danas na 28. juna svoje mjestance na Vidovdanskom suncu, da má i za čas samo osjeti, kako je Sloboda uistinu i mila i slatka i zlatna...

I svak se milo sjeća Junaka i Mučenika, koji su za taj divni i svijetli dan trpjeli i pali...

28. juna 1923.

Naši u njihovim redovima

Sa talijanske se strane više puta čuje, da naš narod nije sam po sebi otporan glede svoje narodnosti, nego da su svemu tomu krivi advokati, učitelji i svećenici. Svi znamo, a i činjenice to potvrdjuju, da su oni najveći dobrotvori našega jadnoga naroda. Unatoč svega toga nekoji Talijani neprestano govore i pišu, da oni bune narod »proti države«, da čine »propagandu« itd., a kad njih ne bi bilo, da bi odmah otpalo s dnevnoga reda pitanje narodne manjine u Julijskoj Krajini. To je pravilo, po kojem Talijani danomice upotrebljavaju sva moguća i nemoguća sredstva proti naše inteligencije, koju hoće da istjeraju iz ovih krajeva.

Jako im je uspjelo da protjeraju iz Istre skoro svu našu inteligenciju, ali ipak ne mogu da zabilježe dobrih rezultata. Naš je narod ostao čvrst i nepokolebiv, te još većom žestinom čezne za svojim idealom: slobodan svog jezika i narodnog osjećaja.

Mnogi pripisuju u dobar uspjeh dejstvo, da naš čovjek ćuti i mučkom trpi teško breme. Radi toga smatramo svojom dužnosti, da dokažemo, da tu ni najmanje ne drži talijanska krilatica »Chi tace — conferma«, nego naprotiv ona poznata Mažuranićeva, koja veli: «Boj se onog, ko je viko bez goleme mrijet' muke!»

Kad je onomadne asesor Frauzin izjavio, da su administrativni izbori dokazali, da je Istra čisto talijanska pokrajina, on je bio na čistome da nije tome baš tako. Htio je, da nas ozlovolji i uvrijedi. Tako rade i drugi talijanski političari, koji danas vedre i oblače u Istri. Preko njih se ostali talijanski narod o nama krivo informira i po njihovim riječima udešava svoj postupak prama nama. Ne čini to samo prosti talijanski narod, nego čak i njegovi poslanici. Po tom uvjerenju udešavaju svoj postupak prama nama istarskim Slavenima. A kako misli Mussolini? — upitat će tko. On stoji u tome nekako po sredini, ali ipak više nakreće na stranu svojih informatora. Što više: on jednostavno potvrdjuje ono, što reču ovdješnje stranke, odnosno oblasti, u koje ima skrajno povjerenje.

Mussolini isto dobro znade, da mi ovdje opstojimo. To se dade lako zaključiti iz njegova pisma, koje je nedavno pisao Goričanima. No ipak Mussolini je i tu odabrao taktiku, koju su mu sugerirali ovdješnji Talijani. Mussolini je velik političar, ali za velike poteze. U malim potezima griješi, jer ne zna dosta cijeniti važnost poštovanja jugoslovenske manjine u Italiji.

Razna su nasilja bacila mnogo naših ljudi u naručje protivničkih stranaka. Imamo par sela, gdje bivši Sokoli nose uniformu talijanskih stranaka. Sasvim tim ti ljudi nisu za nas izgubljeni, a niti su ih oni za sebe pridobili. Oni su tamo, jer moraju biti. U obratnom bi slučaju izgubili službu, a možda i glavu. Imadu djece, pa se ne mogu žrtvovati, već radi svoje roditeljske dužnosti. Lakše im je maskirati svoje pravo lice, a srce im može ostati isto, jer se ne može kontrolirati. Zla je politika naših vlastodržaca stvorila skupinu licumjeraca, koji se znadu vješto kriti. Dali im ti ljudi koriste ili škode, oni ne pitaju. Dostatno im je da prisustvuju raznim paradama i da svojim glasom nadkriljuju ostale, kad se viče: Eja, eja, alalà!

Nema dana da se ne bih sastao s kojim sugradjanom ovoga kova. Čujte samo jedan odstavak iz današnjeg razgovora:

— Kako Vam je, barba Frane, pri duši, kad čujete nešto zla o našima?

— Žučno, sinko! Donekle sam se priučio i takovim pjesmama, pa samo šutim; ako se na mene pazi — povladjujem. U prvim sam danima htio da protestujem i dokažem protivno, ali sam se uzdržao, jer sam uvidio, da bi to značilo pljuvati protiv vjetru. Najviše trpim, kad sam sâm...

Nije takav samo barba Frane; takovi su svi, svi. Sila Bogu ne moli, kaže jedna poslovica. Medjutim mi ćemo ustvrditi nešto drugo, naime, da nema primjera u čitavoj historiji da bi sila pridobila ljudsko srce! Još manje pak valja sila za ono srce, koje se spoljašnošću vlada po razumu.

Takovi su im i oni, po kojima sude da naš narod nije otporan. Zato će biti najbolje, da se Talijani ne obaziru na ulizice, nego da porade svim silama, da si pridobiju srca jugoslavenskog naroda u Italiji. Na taj način će se mnogo prije riješiti pitanje jugoslavenske manjine negoli sa silom i denacionalizacijom!

DOPISI

IZ RIJEKE.

Primila sam iz Krapine pismo od Rokca. Tuži se, što ne može da piše u novine, jer da mu noga nije još sasvim ozdravila. Moli me, da mjesto njega napišem ja štogod, da svijet barem nešto čuje o prilikama u našoj takozvanoj samostalnoj, riječkoj republici.

Ajde dakle, da učinimo, kako želi. Ovo neka je danas moje prvo pismo u novinama. Kakovo je, da je — ako vam nije pravo — preberite.

Počet ću, dakako, s politikom. Najveći politički dogadjaj ovih zadnjih dana, jeste ono, što se dogodilo samoj — meni. Otišla sam na Kvesturu, da mi dadu legitimaciju za Sušak. Kad je bilo sve gotovo, pogledam: mjesto Sušak stajalo je — Oltreponte. Ja sam odmah protestirala, ali na Kvesturi su mi rekli, da će se na Rijeci zvati Sušak Oltreponte sve dotle, dok se na Sušaku bude Fiume nazivala — Rijeka. Uzela sam legitimaciju i otišla na most.

Dodjem pred karabiniere — sve u redu. Si accomodi! Dodjem pred jugoslavensku stražu — pogledaju, namrgode se, pa mi vrate legitimaciju. — Ne znamo mi ni za kakovo Oltrepunte — ne možemo vas pustiti. Što ću, što ne ću — idem ja opet na drugu stranu mosta, kažem, što su mi oni tamo rekli i dobijem odgovor: Passaporto è in regola.

Regula amo — regula tamo — idem ja opet onim drugima, i dobijem odgovor, da nema u Jugoslaviji ni jednoga mjesta, koji bi se zvao Oltrepunte i zato da me ne mogu pustiti. Vratim se natrag onima prvima, oni me pošalju natrag onima drugima, dodjem onima drugima, oni me pošalju onima prvima i sve tako do pet puta.

Nisam znala, što ću, već stanem na polovici mosta i počnem filozofirati: — Jesam li ja luda ili je cijeli svijet poludio? Je li cijeli svijet stao na glavu ili sam ja nogama u zraku?

Je li sve ovo skupa — Bog nas očuvaj — vrag ili njegova mati? Jesam li ja muško ili sam žensko?

Ovakove i slične misli motale su se u mojoj glavi — i meni je već dohodilo, da se bacim u rijeku i da se utopim. Ali kako ću da se utopim, kad u Rječini nije bilo ni tri prsta vode!... Sve smole imamo mi jadni, rodjeni Riječani!

Inače je stanje na Rijeci prilično normalno. Kao i prije »Vedetta« javlja svakih osam dana riječkomu narodu sve one, koji su se u to vrijeme rodili, oženili ili umrli. Da ljudi na Rijeci umiraju, to je tako naravno, da me ni najmanje ne začudjuje. Da se na Rijeci neki ljudi žene, to me već malo začudjuje, premda mi je poznato, da su se mnogi u posljednje vrijeme oženili i zato, što zbog velike nestašice posla nisu imali što drugo da čine. Što pak nikako ne mogu da razumijem, to je ovaj gotovo prekomjerni broj novorodjenih. Treba mnogo i mnogo kuraže, da čovjek dodje na svijet sred prilika, kakove su sada na Rijeci. Hoće li se kada promijeniti ove prilike? Neki govore, da bi se mogle promijeniti na bolje, a drugi vele, da bi mogle okrenuti i na gore. Kome da vjerujete?

Ja sam svakako na strani onih, koji govore, da će nam biti bolje. Imamo zato i razloga. Svi znamo, da jedan senator može mnogo. Grošić je senator; nema sumnje, da će on učiniti mnogo za Rijeku. On je već držao jedan veliki govor u Rimu, i novine pišu, da su svi senatori ostali — paf! On je rekao, da Rijeka ne može postojati sama za sebe. Ili da mora pripasti Italiji ili Jugoslaviji. Sama — nikako!

Vi ćete reći, da sada znate, koliko i prije. Ja pak ne znam ni toliko, ali svakako — ja imam velike speranci.

Nego ja sam malo supersticijozna, kako i sve ženske. Čitala sam naime u novinama, da je u onaj isti čas, dok je Grošić govorio u senatu, jedna Riječanka (koju ja dobro poznam) skočila iz četvrtoga kata jedne kuće blizu samoga senata i dakako — ubila se. Razlog: muška nevjera. Sprijateljila se s jednim Talijanom, otišla s njim u Rim, neko vrijeme sve lijepo da ljepše ne može da bude — a onda ju je on počeo zapuštati, a ona u času dešperacije — skočila s četvrtoga kata i poginula.

Ima momenata, kad se i ja ozbiljno bojim za ovu našu Rijeku! Što bi za Boga bilo, da joj jednoga dana nešto zavrti u glavi, pa da se i ona skomberči s kakovoga četvrtoga kata?...

Ninetta.

IZ OPATIJE.

Naša djeca.

U četvrtak, na dan Sv. Alojzija, bilo je u opatijskoj crkvici Sv. Jakova vrlo živo. Toga su se naime dana djeca hrvatskih škola iz Matulja, Voloskoga i Opatije prvi put pričešćivala. Za ovu svečanu zgodu priredilo je naše vrijedno žensko Udruženje Opatija-Volosko našoj djeci jedno vrlo ugodno iznenadjenje.

Već su dan prije djeca pozvana, da poslije pričesti dodju u »Zoru«. I doista iza sv. mise sva se djeca svrstala u povorku i uputila u »Zoru«.

Putem šapat. Dvojica trojica, što su već otprije bila naćukala nešto, tumačila su drugima, kako se u »Zori« nakupilo do dvadeset i pet **kuglofa**, od kojih da su neki veliki kao Učka. I dječje se nožice nekako same od sebe pomicale brže. Nije ni čudo; svak je želio, da što prije vidi i okusi to čudo od kuglofa.

Kad djeca na vrata velike dvorane, — ostadoše kao zablenuta. Imali su šta i vidjeti! Koliko je dvorana duga i široka, pružio se golem stô na potkovu, a na njemu čitava bašta najljepšega cvijeća. Divno je cvijeće, a kako ugodno miriše!

A što je pak ono uz prozore na stolovima? Sve tanjur do tanjura, brate, i sve komad do komada nečega, što tako lijepo izgleda i miriše! Neka su djeca rekla, da oni komadi mirišu ugodnije od samih karanfila... Svi su odmah pogodili — a nije bilo baš ni teško! — da su ono komadi onih vrletnih kuglofa...

Naši mali gosti, djeca iz Matulja, isprva su se držali malo rezervirano. Neki su izmedju njih prvi put bili u »Zori«, pa su se u prvo

vrijeme malo u čudu ozirali oko sebe. Ali to nije trajalo dugo. Ubrzo su se oni snašli, i još nisu pravo ni zaposjeli svoja mjesta i već su se svi osjećali kao — «doma». Pa bili su «doma»...

Medjutim je silni val djece poplavio čitavu dvoranu. Njih 75 pristupilo je toga dana prvoj pričesti, dvadesetak se njih pričestilo po drugi put, a jedan stotinjak manje djece došao da vidi tu lijepu slavu i — dakako — ono čudo od kuglofa. Računa se, da se onog jutra okupilo u našoj «Zori» do dvjesta naše djece. A došle i majke i neki drugi prijatelji mladeži, tako da je velika «Zorina» dvorana bila upravo prepuna našega svijeta.

Sad je tek nastala najveća poteškoća. Trebalo je poslužiti tu malu gospodu — i to što prije — smjesta! Trebalo je naliti svakome kave (i ne po jedamput samo!) pa vrhnja, pa mlijeka, već prema želji gospodičića gosta ili gospodjice gošće — — trebalo jih je nuditi slatkim, a kako se za njih nisu spremili samo kuglofi već i torte i «biškotini» — trebalo je svakoga pitati, što želi, dali ono crno ili ono bijelo. Zatim trebalo je pogostiti i onu stotinu djece, koja nisu bila na pričesti, pa i maikama, koje su izdaleka došle, trebalo je dati nešto, da se i one okrepe. Velik posao, ali naše gospodje i gospodjice od Udruženja izvršile su ga, da bolje nisu mogle, tako da se može reći, da je poslužba bila više negoli — izvrsna.

Bilo je vrlo interesantno gledati djecu, kako su **manovrirala** s onim Božjim blagoslovom! Jedan dječak imao na tanjuru krasan komad torte, pa je sve gledao i sve se meškoljio. — Što ti je? Zašto ne jedeš? — upitam ga. — Ne mogu više — odgovori mi on plačno i tužno, kao da su mu sve ladje potonule.

Drugi jedan imao pred sobom jedan lijepi komad kuglofa i jedan torte. I on se sve meškolji, a ja pitam i njega, zašto ne jede? — Bih ja, odgovori on sav smućen, ali ne znam, što bih prije?... Bilo je tamo mnogo Jurića... Pa sva su djeca malo Jurići, i mi kad smo bili maleni bili smo tko više tko manje sve sami Jurići.

Gospodjica od Udruženja nudi jednoga i pita ga: Hoćeš li bijeloga ili crnoga ili biškotina? — Dajte mi — sve... odgovori mališan iskreno i prostodušno.

Jedna vrlo mila i ljupka djevojčica imala je pred sobom kavu, ali nije pila. — Zašto ne piješ, dušo? — upita je jedna gospodja. — Jer mi je preslatko — odgovori ona tiho i bojazljivo. Dali su joj drugu kavu, ali sa malo više vrhnja, no mala sjedi, mirno i ne pije. — Zašto ne piješ sada? — upitaše opet. Jer mi se ne dopada škorupić, odgovori ona sve onako milo. — Izvadiše «škorupić», no ona jednako ne pije. Opet je pitaju, zašto ne pije, a ona: — To mi je nekako previše...

Vi ćete reći: — Sveto strpljenje!

Pa mi smo svi ovaki bili — neki ovako neki onako...

Djeca su čula i nekoliko lijepih riječi. Jedan njihov stari prijatelj istaknuo im je svu ljepotu ovoga nezaboravnoga dana, preporučio im, da slušaju roditelje, učitelje i da budu zahvalni gospodjama i gospodjicama od Udruženja, koje su i ovom zgodom kao i u raznim drugim zgodama uložile toliko truda i ljubavi, da djeci zaslade nekoliko ugodnih trenutaka.

Poslije tih lijepih riječi, što su ih djeca s pažnjom slušala, postalo je opet sve živo i veselo. Divan je bio pogled na one male glavice, što su izmedju cvijeća provirivale i nasmijano gledale uokolo.

Djeca su zatim primila na uspomenu svako po jednu lijepu prigodnu sliku sa imenom i prezimenom, a onda su otišli pred «Zoru», gdje su u dvije grupe fotografisani.

Svako je dijete otkinulo sa stola po jedan cvijetak i zataklo ga, tko za kaput, tko za kosu — pa hajde onako okićeni kući sretni i zadovoljni i veseleći se danu, koji ne će nikada zaboraviti. Kako je već napomenuto najveća zasluga za ovu divnu i potpuno uspjelu svečanost ide gospodjama i gospodjicama Udruženja. Ali i mnogi su drugi pridonijeli, da se sve ovo onako lijepo svršilo. S velikim zadovoljstvom možemo reći, da su gotovo sve naše čestite kuće, pa i one siromašnije poslale za djecu kakav darak. Srdačna hvala svima, osobito našim **matuljskim prijateljima**, koji su ove godine prvi put pridonijeli **nemalo**, da je ova slava ovako lijepo uspjela!

Sve za djecu!

IZ RUKAVCA.

Prateći pozorno Vaše cenjeno glasilo, upade nam u oči grobni muk i tišina o nama, koji smo inače vični, da se o ovom našem mestancu govori, pa makar i u Herostratskom smislu.

Poznata je pojava ljudske nature, te čovek u časovima, koji mu pritištu dušu prestane, da se tuži i plače, već melanholično snaša boli prepuštajući se valu sudbine, gotovo i ne mareći za ono što ima da donese sutrašnji dan. I mi se ovde zavukli u baćvu, (ili bolje reći, drugi nas u nju strpali), ali ne da poput Diogena proučavamo ljude, već da razmišljamo o sretnijim vremenima, boljih ali već nažalost davno minulih dana.

Silno je bolno i bedno sećati se sreće u nevolji, ali su to časovi setnog zadovoljstva, kao i onom gladnom spavaocu kad sanja o raskošnom stolu.

U prvim poratnim godinama, pa sve do nedavno, javljali se pojedini mesije najraznolikijih smerova ne bi li našem čovu, dobričini po naravi vrlo sklonom na svaku stranu, nametnuli svoje visoke i dalekosežne misli.

A jer prilike stvaraju i tata, bila je ta nervoza delom zagrijala nekoje glave, koje «cupida rerum novarum» (željne novotarija) snivahu o vrlo bliskoj boljoj budućnosti.

Ali sudbina jarac — pa je i nedavna revolucijska evolucija zapečatila sudbinu sviju nas zajedno.

Od to smo doba umuknili posve. Beda harači iz dana u dan sve jače i žešće, život postaje sve dosadniji i nesnosniji, a jedina nada jest Amerika, koja doduše pojedinca spašava, ali narodu donosi ono što je za svaki narod sudbonosno, t. j. zapuštanje vlastih domova, te nestajanje i najmanjeg traka nostalgije pa i u onih, koji se već i decenije nalaze u Kolumbovim predelima.

Da se narod odvraća od iseljevanja ne pada nikomu ni na um, jer se nema ni toga prava, kad mu se ne može nažalost ništa pružiti kao naknadu, do li iskrenog izraza mišljenja većine nas, da će biti svaki dan gore, jer nema znaka ni izgleda, u bilo kakav boljak.

Onaj silni žamor, a za motrioca često i humor, po našim gostionama kojih ima na **sreću** u izobilju, postepeno je zatajio, jer se ispunila ona stara **«Nesta novca, nesta prijatelja»**.

Burne političke debate, iza ponoći a za punih stolova prešle su u historiju, a razne se himne sve manje razlegaju noćnom tišinom, šireći čuvstvo blažena spokoja po docima i uvalama oko ponosne glavice Sv. Luke; a za sretne «Rukavašćice» vide u čitavoj ovoj promeni «veli prst desnice Božje».

Orijaški razvoj trgovine, na koji su mnogi naši **veliki trgovačko-gospodarski staleži** (većinom iluziste bez para) — gledali kao na važan čimbenik, zastao je posve i mnoge razočarao, a neke dapače doveo do poslednje stepenice na ljestvici bede.

Razne se trgovine, poduzeća i buffeti delom zatvaraju delom dekadiraju, a glasovi se i tužbe zbog kradja sve to manje čuju, jer je pokojni «stari meštar, — gospodin Franjki — govorio, da se u praznu kuću i miš boji doći.»

Iz ovih navadjanja povlačim konseguencu, izrazitu i tačnu, da je ovde u nas zavladala jednakost, pravi komunizam, pa kako je naše mesto odvaikada na glasu sa svoje originalnosti, tako se i ova velika ideja, koja toliko razbija glave najvećih umnika, u nas provela sasma originalno pače i vrlo interesantno.

Ostvarila se ona bez revolucije i njezinih kobnih formula i posledica prešla preko nas bez manifestacija i proglasa, posve neopaženo; oživotvorila ju beda i nevolja, te ne nemilosrdne pratilice i pobednice čovečanstva.

Naši su domaći buržuji i kapitaliste — kojih uostalom nije nikada ni bilo — pružili bratsku ruku proleterima i glave i ruku, pa su se sada — obadva gladni — dali na plemenitu misao da izgrade generaciju boljega, višega čoveka.

Ali ovo nije samo puka teorija, već se pristupilo i praksi: kulturno-potporno društvo «Domoljub» votira razne svote, kao primerice za školsku mladež, za bolesnike i nemoćnike, za uzdržavanje študenata i slično, a neki se bezimeni pomladak skrbi za duševnu hranu čoveka, za muziku, kulturu, ples i drugo. Sva su ova navadjanja, prave činjenice, a nikakve tlapnje, pa kome se čitavi ovaj progres čini sumnjivim, može da se o tom na licu mesta uveri, te da listom u ruci (s «Istar. Riječi») promatra i tumači moje reči.

Sada će biti svakome jasno, zašto Rukavac šuti, šuti za doba najveće delatnosti, jer kako prezire jednoličnost i monotoniju, hoće da zapanji okolicu svojim nenadanim nastupom, te da znatiželjnoj publici dokaže da «qui tecet consentire et laborare videtur», (tko šuti čini se da odobrava i radi).

Za danas je dosti, pa se povlačim u moju baćvu, te se ustrpite dok još što ne isprhne iz tora, «rukovačkih dendića».

Svoje zemlje sine.

IZ GRIMALDE KOD CEROVLJA.

Da nam bude «bolje», vlada nas je otrgnula od buzetske općine, pak je od Grimalde i Dragući stvorila novu općinu. Sad smo se sa svih strana, a najviše porezi i pristojbe, osvjedočili, da nam nije bolje. Zlo nas bije Poginut ćemo pod njima. Teški su, da će i bogatije posjednike prignuti, a siromašnije će pogotovo smrviti. A godine su tako slabe, da ne mogu biti gore. Zato bi se morali porezi ukinuti ili barem smanjiti. Na ovo nek paze naši muži na našoj općini, osobito općinski načelnik, pa da se zauzme kod viših oblasti za nas seljake posjednike. — To stanje nas silno tare. Ali ni to nije sve. Mi ne možemo niti spavati, kad pomislimo, da nemamo hrvatske škole. Za našu školu smo sagradili lijepu zgradu (kuću); htjeli smo pripraviti svojoj dječici sa novom školom dragi drugi dom, a svomu narodnomu učitelju mili stan, ali smo se prevarili — bolje rečeno: prevarili su nas dragi na vjeri. U toj našoj školi ne čuju naša djeca namesnika oca ni majke, ne čuju glas i govor majčin; danas u našoj školi kvari našu djecu tudjinac: jer nije našeg srca i govora. Mi tako danas imamo u čisto hrvatskom selu talijansku školu, učitelja i učiteljicu, supruge. Mi velimo: ne srdi onoga, koga imaš moliti, pak smo dobri njima. Mi ih darivamo sa svačim, sve u želji, da nam počmu hrvatski učiti djecu, kad znamo, da im prezime svršava na — ić, i kad znadu hrvatski. Ali sve uzalud. Što da činimo?

IZ VRHUVŠĆINE KOD BUZETA.

Ples u školi. — Oružnički brigadijer.

Danas ćemo vam se potužiti na dvije neurednosti. Jedne nedjelje su plesali nekoji siromašni seljaci, izgubljene ovčice iz Vrha u našoj — školi! Nama se kožaježi i srce nam puca od žalosti i jada, videći, kako se zlorabi školu, koju smo sagradili za svete i korisne stvari. Najgore nam je to, da nam ju sada baš oni, koji bi nam htjeli biti učitelji kulture (prosvjete), obezčašćuju. Ovo nas strašno vrijedja, i mi im to zabranjujemo. Gdje je općina? Što na ovo vele oblasti u Buzetu, Kopru i Trstu? Znajte vi svi, da mi Slaveni ljubimo nauk i napredak, pak zato i zahtijevamo, da se poštuje i škola i crkva.

Naš je oružnički brigadir pohodjao po kućama i zapisivao sve **one**, koji drže našu «Istarsku Riječ». Mi se tomu smijemo, jer znamo, da bi htio s tim samo nas prestrašiti, pak da novinu povratimo. Zar misli da ćemo se na taj način naručiti i čitati talijanske novine!? Mi, sirote seljaci, jedva razumijemo našu «Istarsku Riječ», a talijanske novine ne razumiju ni — Talijani u Vrhu! — Mi znamo naš hrvatski govor, zato mi možemo primiti u ruke samo hrvatske novine ili — nijedne! Uostalom — Talijani čitaju talijanske novine, a mi Hrvati ćemo hrvatske. Ta sve se tiskaju u Italiji pod okom vlade. Nego — nekomu bi bilo drago, da ostanemo zapućeni i neuki, i da ništa ne doznamo. Ali do toga ne će doći, jer mi želimo živjeti i napredovati!

IZ SOVINJAKA KRAJ BUZETA.

Srećni smo, da nas nije pohodila zadnja tuča. Istina je, da joj je «lazno» još doći, vrata su joj otvorena, ali — što prodje s dobrim, ne prodje sa zlim. No nas svejedno boli, što je naškodila našim ljudima i selima oko Buzeta. Tužna Istra!

Mi smo — kako znate — bez svoga svećenika, niti nam tko drugi dolazi obavljati crkvene pobožnosti. Već smo se na to priučili. Duša nam je čista: mi Slaveni nismo nikoga potjerali. Tjeraju ih naši Talijančići slavenske krvi u Sovinjaku. I onog zadnjeg potjeraše u — Boljun. Ali najprije su ga «olahkotili», po domaću: pokrali su mu u kući koješta, da — lakše putuje! Ali velečasni nije šutio. Tužio je, a da ne bude komu gore, nekoliko od ovih «lepih tićića» obvezali se sve poravnati novcem... Nego velečasni još uvijek nema novca. — Oh, mondo gobo!

IZ BOLJUNA.

Nas je sram, kad pomislimo, da je naša općina u talijanskim rukama. Istina je, da sila Boga ne moli i da je samo silom i nasiljem došla naša općina u talijanske ruke, ali ipak svaki pošten narodnjak zacrveni od srama i jada radi toga. Jadi nas i ogorčuje, što su nam vlasti — intrigama našeg bivšeg načelnika Franca Ferrande — nametnule talijansku školu, a hrvatsku ukinile. Sve ovo je proti našoj volji, zato mi ne marimo za talijansku školu ni za talij. općinsku upravu. Jedno i drugo nama škodi te nas sramoti. Sramota je naša, a dašto još veća za one, koje su nam narinule amo na Boljunštinu sve talijanske škole, nama, koji smo svi slavenskoga roda, koljena i jezika. Ono par «Talijančića» u Boljunu ne bi smjelo nama kvariti račune. Pa ipak sada nemamo ovuda ni jedne narodne hrvatske škole, a talijanske ni u Boljunu. Pazu, Vranji, Sušnjevici, u Brestu i na Veloj Učki. Mi smo jednom mislili da ne bi ni Turčin mogao doći na Učku, u taj čisti naš hrvatski zrak, pak evo!...

Malone zaboravih vam javiti, da imamo na općini tajnikom nekog Učkara. On je danas doduše Talijanac, ali ako koza laže, rogi ne lažu. Imamo načelnikom opet nekog Perčića iz Paza, ali nam sve pišu talijanski. Bivšeg tajnika g. Martincicha (sina učiteljeva) izbacili su. Sad se ovaj odmetnik sa svojim ocem srdi... Nek se srde, što ćemo im mi?!

IZ PREGARE (općina Buzet).

Pred otvorenjem škole. — Dolazak talijanske učiteljice iz Bolonje.

Kako čujemo, početkom nove školske godine otvorit će se i kod nas škola. Sad se bojimo ovoga dara sa strane naše općine i Talijana. Kod nas i po cijeloj okolici živi samo naš slavenski (hrvatski) narod, a Talijana nemamo. Ipak, kako čujemo, naša općina na nas misli. Ali ne za dobro! To nam pokazuje naša susjedna Sočerga, pak Topolovac i Gradinje, kamo su došle učiteljice iz — Bolonje. Mi se tomu čudimo: Iz Bolonje ravno u naš zapušteni kraj! — Vražja potriba! Mi znamo, da ima Italija previše učitelja, preko potrebe, zato se i mi bojimo, da ne dobimo u selo koju učiteljicu iz Firenze. Glas već ide ovuda naokolo, da kani doći k nama naš g. načelnik (sindako) iz Buzeta radi škole. On zna, a da ne treba da mu mi to rečemo, da smo mi svi ovuda ljudi hrvatskoga jezika, pak zato nam pripada samo hrvatska škola, i da jedino hrvatski učitelj može nama koristiti i nešto naučiti nam djecu u hrvatskom jeziku. Mi ćemo ovo reći njemu i svakomu, koji dodje k nama radi škole. Mi molimo i zahtijevamo hrvatsku školu. Mi plaćamo škole i učitelje, zato nek nam se dade što trebamo i želimo. Već prije rata bila je sistemizovana u našem selu nova škola i to u hrvatskom jeziku.

IZ DRAGUĆA.

Sada imamo drugog svećenika, rodom iz Milja. Taj novonadošli svećenik je vrlo mlad čovjek i vatren Talijanac. Kako će s nama postupati — vidit ćemo. Za danas moramo reći samo to, da nam drži prodike samo u talijanskom jeziku, i kao da ne zna, da smo u Dragući i u okolici svi Slaveni ili Hrvati, i da je nama svima u mjestu i vani slavenski jezik materinski. Malo tko kod nas govori talijanski, a nitko ne razumije pravi književni talijanski jezik. Prodike našeg novog svećenika — nisu za nas ni za naš razum, ni za naše srce. On je za to kod nas, ali kao da nije. Mi ovime molimo biskupski ordinarijat u

PODLISTAK

Kraljević Marko služi cara.

(Junačka narodna pjesma iz Premanture).

Sinoć se je oženia Marko,
A jutros mu bila knjiga dodje:
Red mu dodje, da na vojsku podje!
Njemu majka žuto brašno spravlja.
Ljubi mu je košulju šikala
Zlatnom žicom, srebrnom iglicom,
Svaki punat suzicom livala,
Sva košulja u suzam plivala.
Ljubi mu je košulju davala.
Sele ga je mlada upitala:
«Ala, Marko, moj mijeli brajne!
Kad ćeš, brajne, doći do dvorova?»
Ali Marko sestri odgovara:
«Boga tebi, moja mila sele,
Kad uzrije javor jabukama,
Kad pobili perje na Sokolu,
Onda mi se nadaj bilom dvoru!»
Al su mlade domišljate bile,
Sokola su mlikom zadajale,
A javor su vinom zalivale!
Kad se svrši devet godin dana
Urodia javor jabukama,
Na sokolu pobilila perja:
Još ni Marka ni od njega glasa!
Pa mu ljuba bilu knjigu piše:
«Odi doma, Kraljeviću Marko!
Uzrija je javor sa jabukom,
Pobilila na sokolu perja!» —
Svršila se deseta godina.
Da ni doma Kraljevića Marka.
Andjelija ljubi govorila:
«Mandalina, moja zaovice!
Ovo j' nama deseta godina,
Da ni doma Kraljevića Marka.
Krojimo si robu na junačku,
Sedlajmo si dva najbolja konja:
Meni Vidu, a tebi Goluba.
I mi odmo do dvora careva,
Mi si odmo pooditi Marka».
One kroju robu na junačku,
Sedlaju si dva najbolia konja,
Ter su išle pred dvore careve.
Kad su došle pred dvore careve,
Med sobom se pominjale straže:
«Ala, Bože, čuda nevidjena!
Lipe su ti dvi delije mlade.
Na pogledu kano i divojke
A na skoku kano i delije».
Božju pomoć straži nazivaše:
«Bog pomozi stražo carovljeva,
Gdi mu sluga Kralieviću Marko?»
«Gori mu je u svitlim kamaram[1]).
Gori sidi s virnom ljubi svojom!»»
«Boga tebi, stražo carovljeva,
Zovi slugu Marka Kraljevića!»
Veli straža Kralieviću Marku:
«Bog te vidi, Kraljeviću Marko,
Tebe zovu dvi delije mlade,
Dvi delija znane i neznane,
I neznane nikad ne vidjene!» —
Marko grede na bile barkune[2])

[1]) sobama: [2]) prozore.

Govore mu dvi delije mlade:
«Boga tebi, Kraljeviću Marko,
Što ti negreš junak do dvorova?
Sele ti je priko mora dana.
Ljubi sutra za drugoga grede».
Kad je Marko riči razumia
Svoju j' lipu ljubi ostavia
In on grede caru čestitomu:
«Da, moj care, dobri gospodare!
Evo t' služim deset godin dana.
Plati mene da ja doma gredem:
Sele mi je priko mora dana
A ljubi mi za drugoga grede.
Moju si grem ljubu otkupiti,
Moju si grem sele pohoditi».
«Virna slugo, Kraljeviću Marko,
Lipše sam te ljube dobavia!
Oj, moj care, mili gospodare!
Prva ljubav u srcu zavita
A druga je olovom polita».
Plati njega care gospodine
Plati njega i on doma grede, —
I metnu ga za se na konjika.
Kad su došli usred gore crne
Progovara Kraljeviću Marko:
«Boga vami, dvi delije mlade!
Za koga je moja sele dana.
Za koga mi moja ljubi grede?
Al su njemu mlade besidile:
«Bog te vidi, Kraljeviću Marko,
Još ne poznaš sele ni ljubove?
Ljubi ti je s tobom na konjiku.
Sele ti je uza te na konju».

B. Nušić.

Pjesnik i administrator.

Anekdota.

Poznati beogradski pjesnik Prota Zovkić zaželio se je Amerike. Došavši v Newyork nadje zarade kao upravitelj u administraciji tamošnjeg «Srbobrana». Već za nekoliko dana opazio je novi upravitelj da od osam hiljada pretplatnika, njih tri hiljade ne prima u redu list, pa su reklamacije stizale danomice u tolikoj mjeri, da se listonoša sagibao pod njihovim teretom.

Jednoga dana stigne na otpravništvo newyorškog Srbobrana od nekoga Milana Pašića slijedeće pismo:

Uredništvo «Srbobrana» — Newyork.

Ja sam pretplatnik vašeg lista kroz tri godine. Za vaš organ plaćam mjesečno pet centi, a novinu rijetko primam. Ako si zaželim, da vidim što ste našarali u vašem «Srbobranu», provalit mi je dvije milje do mog prijatelja, koji uživa vaše simpatije u izdašnoj mjeri, jer mu redovitije šaljete vaše glasilo.

Milan Pašić

2756 Karson ulica, Pitsburg.

Pismo dodje novom administratoru u ruke. Držao ga je podulje vremena u rukama, ali

Trstu, da mu zapovijedi, da nam propovijeda u hrvatskom jeziku i da nam ostavi u crkvi malo jezika, što smo ga uživali prije rata. Neka pomisli, da i kršćanski misionari u Africi i Aziji govore narodima u crkvi u njihovim jezicima. Zato opravdano očekujemo, da će novi svećenik krenuti boljim putem negoli njegov predčasnik, kojega su pred nekoliko vremena odveli oružnici iz Dragueća radi dobropoznatog čina.

IZ PIĆANŠTINE.

Kad mi ovuda čitamo našu lijepu Istarsku Riječ, često nam je žao što nikad ne čitamo ništa iz naših strana kako da nas Slavena ni nema ovuda, kao da nam je jako dobro, a ima nas, brate, ovuda dosta dobrih i valjanih Slavena. S druge strane je i kod nas zlo. A ovuda smo svi — lako rečeno — hrvatskoga roda i jezika, a i srca: samo žalosno je u Pićnu. Tu je sve «bastardirano» još od prije rata. Sto je kod nas talijanskoga i šarenjaškoga, to je sve porodila pokojna Austrija i niezine oblasti u Pazinu.

Nego, pustimo to na stranu! Imamo nešto važnijega, nešto ozbiljnijega, da vam se potužimo. Mi smo do lani imali u Pićnu hrvatsku školu, na kojoj je službovao naš bivši učitelj i župan g. Zidarić i njegova gdjica kćerka. Ne znamo, zašto su nas onako naglo ostavili jedan i drugi prošle godine. Sada obadvojica službuju u Jugoslaviji. Mi smo voljeli g. Zidarića, a on nas; ali mi nu možemo zaboraviti ni oprostiti, što nas je ostavio u najvećoj potrebi i u najvećoj nesreći. Njega nije nitko tjerao od nas ni od škole; sami naši lobožnji Talijani su rekli, da proti njemu ne će nitko ništa poduzeti dok je živ. Dakle on je mogao kod nas ostati, pa makar i kad bi bio progonjen, jer je bio jak posjednik.

Njegovim smo odlaskom kruto pogođeni i kažnjeni. Za njim se je odmah otvorila talijanska škola. On je znao, da će se to dogoditi iza njegova odlaska, pa ipak — otišao je, da mu bude još bolje nego ovdje.

PULA.

Sudbonosni dan. - Povećana bijeda. - Krnj — arsenal. - Slaba utjeha. - Veliko nezadovoljstvo medju radništvom.

Pula ide u susret posvemašnje propasti. U gradu nastaje veliko mrtvilo, jer nema niti polovicu prijeratnog prometa. Trgovine i gostione bile su i dosad prazne, ali odsad će biti još i više. Zatvorenje arsenala i otpust 2400 radnika je strašan udarac ne samo za radništvo, nego i za cijeli grad.

Sudbonosni dan 23. o. mj. — dan zatvorenja arsenala i otpust cijelokupnog radništva ostat će nam u žalosnoj uspomeni. Odluka zapovjedništva arsenala od 26. t. mj., kojom javlja da će provizorno, dok se svrše započete radnje, namjestiti 1700 radnika, nije nikoga obradovala. Radnici se ogorčeno pritužuju na neki fantozni dekret od 19. aprila t. g., koji određuje uslove po kojima će biti radnici ponovno primljeni u arsenal. Ovdješnja «L'Azione» piše, da kad bi bila prije o tome znala, da bi bila u drugačije diple zasvirala!

Evo koje uslove određuje spomenuti dekret:

Efektivni radnici, koji imaju više od 20 godina službe, imajo pravo na talijansku penziju. Drugi efektivni radnici, koji imaju manje od 20 godina službe, nemaju pravo na talijansku penziju, ali mogu tražiti austrijsku ili 25 nadnica (bez dodataka) za svaku godinu službovanja, a osim toga 60 nadnica u ime otpravnine.

Provizorni radnici imadu pravo na 20 nadnica za svaku godinu službovanja.

Talijanska, odnosno austrijska penzija bit će isplačena odmah iza kako se predložene molbe ovjerove. Otpravnica od 60 nadnica bit će isplačena tekom mjeseca julija, kaošto i 20 nadnica za svaku godinu, koju odslužiše provizorični radnici.

Odštetu od 25 nadnica (po svakoj godini službovanja), koja se priznaje efektivnim radnicima sa manje od 20 godina službe, bit će isplačena u dva obroka i to prva polovica do 15. jula, a druga najkasnje do 31. decembra 1923.

Svi ovi radnici, koji budu ponovno primljeni u arsenal, izgubit će sljedeće: a) efektivni radnici 60 nadnica otpravnine i gubitak penzije sve dotle, dok se nalaze u službi; b) provizorni radnici jednu dvanaestinu za svaki daljnji mjesec službovanja. Na primjer: provizorni radnik sa 14.40 lira dnevne plaće i 10 godina službe ima pravo, — ako otkloni ponovni pristup — na odštetu 2880 lira, dok u protivnom slučaju gubi mjesečno dvanaesti dio gornjeg iznosa t. j. 240 lira mjesečno ili cjelokupni iznos od 2880 lira, ako radi jednu godinu.

U slučaju pak da taj provizorni radnik ponovno stupi u arsenal sa dnevnom plaćom od 18 lira, dobit će za 26 radnih dana 468 lira, od koje mu se svote odbija 240 lira od odštete. Iz toga proizlazi, da radnik mora biti zaposlen 26 dana u arsenalu za 228 lira ili nešto više od 8 lira dnevno.

Sada pak uzmimo drugi slučaj: Efektivni radnik sa 20 godina službe ima pravo na talijansku penziju. Recimo da imade 170 lira penzije i 116 lira dražinske doklade, ukupno 286 lira na mjesec ili — ako razdijelimo taj iznos na 26 radnih dana — 11 lira dnevno, koje dotičnik, ako ponovno stupi u arsenal, gubi sve dotle, dok radi u njemu, jer mu je kroz to vrijeme i penzija dignuta. Ako se isti radnik povrati na posao sa 20 lira plaće, od koje mu se odbije spomenutih 11 lira, onda faktično radi za samih 9 lira dnevno. Sto više: ako pridodamo k tome još gubitak otpravnine od 60 nadnica, bit će nam jasno, da je dotičnik prisiljen raditi 3 mjeseca besplatno.

Pa ni to još nije najgore! Prema jednoj naredbi sadašnja će uprava moći otpustiti svakog radnika iz službe uz 6 dnevni otkaz. I tako može se dogoditi, da će koji radnik nakon nekoliko dana biti otpušten iz službe i — što je najgore — lišen spomenute otpravnine, a provizorični toliko dvanaestina odštete, koliko mjeseca bude zaposlen.

Iz toga vidimo, kako piše ovdješnja «L'Azione», da se hoće na stvari način zatvoriti arsenal i veliki dio pučanstva natjerati gladom u smrt ili pak na seobu.

Konačno Vam moramo javiti još i to, da je među ovdješnjim radništvom nastalo veliko negodovanje i komešanje, te izgleda, da ne će nitko prihvatiti nove uslove glede ponovnog pristupa u arsenal. U toj svojoj odluci puljsko radništvo nepokolebivo ustraje, to više, što se i po drugim gradovima Italije bune radnici protiv spomenute naredbe.

IZ LOVRANA.

U nedjelju, dne 17. t. mj. ispratili smo na vječni počinak nedužnu **Nadu,** kćerku vrlo poznate ovdješnje obitelji Kalokira. Pogrebu je prisustvovale niezine saučenice s ravnateljicom gdjom Marchi i učiteljicom dhom Duka pak nebrojeno djevojčica i naroda, koji je ljio da time iskaže zadnju počast nevinom cvijetu, tako rano ugrabljenom od okrutne smrti.

Svakoga se duboko okosnula ova prerana smrt, a osobito njezinih malih saučenica, koje su s njom izgubile dobru prijateljicu... vrlu saučenicu i drugaricu...

Iza svršene župnikove molitve na groblju, dugo se još čulo bolno jecanje prisutnih, a i mirieda izgledala je nekud tužnem i sumorsom, kao da je i ona htjela da kojom suzom obaspe ovaj crveni bumak koji krije oteti biser — dobru i milu našu Nadicu...

FIRENZE,
Pozdrav naših vojnika.

Nas Slavena ima vrlo lijepi broj u Firenzi. Kao vojnicima ide nam prilično dobro. Časnici postupaju s nama posve uljudno. U svojem jeziku možemo se svagdje slobodno razgovarati, pjevati i čitati naše novine. Unatoč svega toga na početku su nam teško prolazili dani ali sada smo se već naučili na vojnički život. Ovim putem pozdravljamo svoj. roditelje, braću, rodjake, prijatelje i sve čitatelje Istarske Riječi te im kličemo: Živili!

Baričević Petar iz Vranje, Kos Ivan iz Lesičine, Cvečić Dinko iz Sušnjevice, Medančić Anton iz Sv. Ivanca, Čekić Martin iz Sv. Lovreča, Žužić Ivan iz Lindara, Madrušan Ivan iz Žminja, Francetić Ivan iz Boljuna, Teravlja Ivan iz Letaja, Fabijan Ivan iz Boriza, Zobec Viktor iz Boljunca, Kalčić Matko iz Rečana, Zigant Franjo iz Pićna, Matijas Ivan iz Sv. Vičenta, Golant Josip iz Žminja.

Franina i Jurina.

Fr.: Ki su bili oni dva sinoć kot tebe.
Jur.: Johan i Mićelin.
Fr.: Kapio! A kega ste vraga kunšiljali onoliko vremena?
Jur.: Tužili su mi se.
Fr.: Ča je i njim prišlo teplo pod nogi?
Jur.: Prišlo je svem, pak i njim.
Fr.: A ča se tuže?
Jur.: Stavili su ih va penzijon.
Fr.: Ter su i tolikeh naših — da bi tako ne, i prez penzijona, kako pasi...
Jur.: Ja sam njim to spomenul, onput su obadva skočili na me, osobito Mićelin. Jedno su vaši, a drugo smo mi, žboknul mi je v nos.
Fr.: Kolko ja znam, naši su bili ljudi verni i vredni — z jednom besedom — ljudi od reda. Jedinu falingu, ku su imeli, ta je, da su se rodili Slaveni i da su zostali Slaveni. To ni falinga, to je jedna lepa krepost. To će reć, da su oni naši ljudi od karaktera, ki ne te da pljuvaju na se i na svoje ime.
Jur.: I to sam njim rekal, i obadva su mi to potvrdili, da je tako, samo su rekli, da ni čudo, ako su ih ča dali, zač oni ne te va službe nijednega Slavena. Nego — kako su oni mogli penzionirat njega — jednega Mićelina, čoveka ki je z dušum i telom njihov — i ovega brižnega Johana — to je ono ča ja ne razumem.
Fr.: Da ti pravo rečem — to je ono, ča ni mane ne more nikako va glavu.
Jur.: Ja ti se čudim, da tako govoriš.
Fr.: Ma od kada se ja spamećujem, ja znam, da je Mićelin bil vavek proti nam.
Jur.: Je — a ča si pozabil, kakov je bil va vreme vojske. Pravi lekapijatin! Kuća mu je vavek bila fudrana s austrijskemi handerami, kada god bi čul, da su Nemci kega potukli, vas bi bil srečan i zadovoljan i govoril bi: Ben ghe sta! ben ghe sta! A kada je ono Austrija potukla Rumuniju, ki je skakal više nego Mićelin? Ča ni smirom govoril i dokazeval, kako je sada sve svršeno, Austrija, da će dobit puno petroija, i mir je učinjen.
Fr.: Bože moj, kako ti to držiš va pamete!
Jur.: A ča misliš, da to ne drže va pamete i Talijani? I kako da drže! Oni znaju sve, ča ji ki bil, ča i govoril i ča i delal. Oni znaju dobro ki je i ča je Mićelin — pak su mu sada dali Obšid. A bili bi mu ga dali i prej, nego nisu oteli sporadi pulitiki. Va prveh vremench su njim i ovakovi Mićelini dobri bilj — znaš — već zaradi nas drugeh. Sad pak njim već ne trebaju ovakovi fulići, pak ih jednega za drugem hitaju vanka.
Fr.: A ča j' pak z Johanom?
Jur.: Jadan je, kako vrag. Govori, da je četire leta, kako nem zijal: Eja! Eja! i alalà! — pak nà! Ovako čoveka na cestu hitit! Ferfiliste kombinacijon!
Fr.: On bi barem mogal mučat.
Jur.: To sam mu i ja rekal. I još sam mu rekal: A ki je kriv, da je svo ovo zlo prišlo na svet, ako ne vi? Vražji imperijalisti nemški, ter vražji imperijalisti nemški! Oteli ste zgazit celi svet, oteli ste, da vam svi služimo, pak nà — sad vidite ča ste opravili. I još bite oteli da vas neki drži va službe.
Fr.: Ča j' nal on noto?
Jur.: Počel je klet i proklinjat, da ča j' on kriv, ako je svet bil ponorel? Guljelmo i Franc Jožef — ti su krivi, a ne on. Hudič nekamol!
Fr.: Ja — ča j' bilo dugo, prišlo je blizu za njih kako i za nas. A ča misle sada ti ljudi?
Jur.: Prišli su k mane, ako bim ih ja preporučil komogod va Jugoslaviju.
Fr.: Kega vraga? Bi se, bi se i ne bi se!...
Jur.: Ja sam njim rekal: ja nisam nikakov jugoslavenski konzul ja sam jedan brižan, domaći čovek, ki nima na svete nijednega drugega titulaša nego to, da je po mogućnosti čestit i pošten. Hote vi lepo sami va Jugoslaviju, pak iščite, preskrbite kako budete najbolje znali i mogli, a mane ne pitajte. Ja sam i sam sa sobom na čudu.
Fr.: Dobro si mu rekal.
Jur.: Ma Mićelinu to ni bilo pravo, on mi je počel govorit i povedat na dugo i na široko, kako njegova mat ni znala ni besedi talijanski, kako je jedanput imel jednega barbu popa, ki da je puno učinil za hrvatski puk va Istre i ča ja znam, ča mi je još nafločal i rekal, da bi najzada oni va Jugoslvije bili dužni, da ga zamu va kruh. Ja sam mu rekal, da koliko ja mislim, va Jugoslavije ne pitaju nijednega, ča mu j' bila mat, ale pak kakov mu je bil barba, nego da bi teli znat, kakov je bil i kakov je on, ki bi otel, da ga zamu na delo. Talijani zimlju i drže va službi samo ljude, od karaktera — i pravo imaju. A ja mislim, da tako delaju i Jugoslaveni. Za šeprtlje, za ljude, ki su danas ovo jutra ono, ki su jedan čas Talijani, a drugi put baštardi — ne mare ni ovde va Italije, a ni va Jugoslavije. A to je i pravo. Da sam ja Talijan, ja bim svakemu izdajice dal vritnjak. A tako bim učinil i da sam Jugoslaven. Siromah ma pošten.
Fr.: To mu ni bilo pravo čut!
Jur.: Ni njemu ni Johanu. Najzada se na me naskočili, da kako te oni živet od one male penzijice? — To je pak vaš posal, rekal sam njim ja, i s tim se svršila cela ta audijencija.

Gospodarstvo

Zadnja ura za prijavu zemljištnog prihoda.

U zadnjem smo broju «Istarske Riječi» ponovno upozorili naše čitatelje na to, da sve prijave zemljištnog prihoda moraju biti uložene najkasnije **do 30. juna 1923.** Tko još nije prijavio svoj zemljišni prihod, neka to odmah uvni. Cisti prihod može si svatko izračunati po skrižaljci, koju je sastavila vlada specijalno za Istru. Ta skrižaljka je slijedeća:

Skrižaljka za odmjerenje čistog zemljištnog prihoda od obradjene zemlje. *)

Vrst zemljišta	Razred	Koji obrađuje zemlju pomoću radnika			Koji čitav posjed sam obrađuje		
		Vrsnik					
		u brdih	u sredn. visini	u nizini	u brdih	u sredn. visini	u nizini
oranica (žito, kukuruz, krumpir)	1.	80	175	220	140	320	395
	2.	65	[illegible]	175	115	250	315
	3.	50	105	135	90	190	240
vinograd (trsje)	1.	250	450	575	350	650	825
	2.	200	360	30	280	500	420
	3.	160	270	225	210	375	315
oranica sa trsjem	1.	170	325	275	200	525	475
	2.	145	250	220	310	420	390
	3.	190	190	165	155	315	285
Livade	1.	—	210	210	—	275	275
	2.	—	160	160	—	210	210
	3.	—	110	110	—	145	145
Pašnjaci	1.	—	—	—	—	1800	1500
	2.	—	—	—	—	1500	1500
	3.	—	—	—	—	1200	1200

*) Cijene se razumijevaju u liracia na hektar obradjenog zemljišta.

Po toj skrižaljci se lako ravnamo, koliko prihoda imamo da prijavimo. Tko obrađuje svoj posjed pomoću radnika treba da se drži prvog dijela, a onaj, koji obrađuje svoje zemljište sam sa svojom obitelju, drugoga dijela skrižaljke.

Tom prigodom upozorujemo naše cijenj. čitaoce na to, da skrižaljka za odmjerenje čistog zemljištnog poreza nije bila u prošlom broju posve tačna. Zato je najbolje da se naši čitatelji drže ove skrižaljke, koju danas objavljujemo.

Još nešto! Svi oni posjednici, koji se kod prijave čistog prihoda livade posluže gornje skrižalike (110.— L. na 1 ha) i koji uporabe čitav prirast sijena isključivo za svoju marvu, bit će oprošteni od poreza na zemljištni prihod dotične livade, ako spomenu u opaski, da čitav prirast sijena upotrebljavaju isključivo za svoju marvu.

Par riječi o mužnji krava.

Kad krave leže, onda njihovo vime dodje u neposredni doticaj sa stelјom, gnojnicom i balegom. Balega se osuši a dlake i koža vimena ostanu obojadisane zelenkastom bojom baleginih čestica, koje se obično pri mužnji isperu mlijekom. Muzari, koji ne peru vimena, jamačno su više puta opazili, da su kravlje sise bile čišće iza muženja negoli na početku mužnje, te da im se zakupilo na unutrašnoj strani prstiju nekakvo zeleno blato. Te sitne česti blata postanu u mlijeku još sitnije, te ih nije kadro najfinije cijedilo zadržati. U mlijeku su inače nerastopljive, iza odulieg stajanja se slegnu, pa pobude ogavnost u konsumenata. Ovakvo, na nečisti način dobivene mlijeko može postati ne samo gnusno, već i izravno štetno zdravlju, posto sa gnojem

---

on pjesnik, kao i svi pjesnici mislio je na uzvišenije sujete. I ne čitajući sadržaja unesao je adresu Milana Pašića u listinu novih pretplatnika.

Nakon dvije nedjelje primian je Milan Pašić administraciji Srbobrana sljedeće pismo:

Slavna uprava! Poštovana gospodo Srbobrana u Newyorku.

Već kroz dva dana primam po dva primjerka vašeg dičnog «Srbobrana». Radujem se izvanrednom redu, što je tako iznenada zavladao kod vaših novina. Sada bar znadem zašto plačam pet centi mjesečno.

Sa srpskim pozdravom Vaš

Milan Pašić

2756 Karson ulica, Pitsburg

Jedan od pisara, da obraduje svog novog principala, položio je to pismo mladom pjesniku na stol.

Proka Zovkić uze opet pismo u svoje ruke, a u mislima je bio svemu bliže da zahvali Pašića za redovito šiljanje lista «Srbobrana». Mehanično kao prvi put, izvadio je on listu pretplatnika i unesao je na novo ime medju abonente.

Iza nekoliko tjedana stiže i treće pismo pretplatnika iz Pitsburga newyorškom Srbobranu. Glasilo je:

Veleučena moja gospodo novinari!

Ja sam zanešen vašim postupkom, što je zavladao u vašem otpravništvu. Ima već nekoliko nedjelja, što ja dobivam po tri broja vašeg dičnog «Srbobrana». Samo naprijed gospodo, jer «pregaocu Bog daje mahovel»

Srpski pozdrav!

Vaš Milan Pašić

2756, Karson ulica, Pitsburg

I ovaj put se je ponovila našim čitateljima već poznata procedura. Novi administrator nije čitao sadržaja, već je opet Pašića unio u listinu novih pretplatnika. Pašić dobivao je sada danomice četiri broja «Srbobrana». Kada mu je ta okolnost dodijala, upravio je na administraciju pismo sljedećeg sadržaja:

Moja veleučena gospodo!

Primam vaš dični Srbobran uredno, da ne može urednije biti. Ne zamjerite mojoj iskrenosti, ali valja vam reći, da se krajem, kaš sam vam se po prvi put javio, da vas molim, da mi urednije šaljete. Sto je mnogo, je mnogo. Kamogod se okrenem, svuda viri po jedan Srbobran. Već u samom sam vidim gdje me progone sami Srbobrani. Jučer sam sanjao, da sam u jednoj tmuj uzaludnu tražio da dođem na čistinu. Na drveću vidio sam Srbobrane pa čistinu. Na drveću vidio sam Srbobrane pa čistinu. Na drveću vidio sam Srbobrane pa

i nečisti iz stelje mogu dospjeti u mlijeko razni bacili — prouzročitelji prilijepčivih bolesti kao tifusa, jetike ili sušice itd.

To ćemo zapriječiti, ako bezuvjetno pred svakom mužnjom operemo vime u čistoj, a zimi po mogućnosti i u mlačnoj vodi. Prije toga mora muzač svoje ruke oprati sapunom i četkom očistiti prašinu sa svoga odijela. Preporuča se, čistoće radi, posebna čista, bijela pregača (pretpasnik); treba svući kaputić i na unutra zasukati rukave košulje; da se drukčije zasuču rukavi, nakupilo bi se u njezinim uvojcima dlaka i prašine, odkuda bi lako pale u mlijeko.

Za pranje vimena treba uzeti posebnu posudu, a ne onu istu, u koju muzemo. Pristupi se kravi, temeljito isperu cice (sise), cielo vime do trbuha i prama repu, dok se ne opazi, da je s njega počela curiti čista voda. Da krava ne oboli na upali vimena, treba iza pranja vime otrti čistom, bijelom krpom. Ruke treba ponovno sapunom oprati. Zatim se jednom rukom primi stolac, drugom posuda za mužnju i pristupi se mirno ka kravi, pogladi po boku i nagovori nježnim riječima. U štali uopće, za vrijeme mužnje pogotovo, mora biti mir, te se nipošto ne smije trpjeti bučni razgovor nezaposlenih ljudi ili pjevanje. Kad se krava pri mužnji prestraši ili micanjem nogu oda svoje boli prouzročene joj mužnjom, onda nepoznavaoci životinjske naravi obaspu kravu surovim riječima, dapače je u znak zahvalnosti unaprijed udare po gdjekojim udarcem pod bok. Koje čudo, ako iza toga krave zataje svoje mlijeko.

Prve štrcaje mlijeka svake cice pomuzemo u stelju; ako pak koja od krava boluje na upali vimena, treba prvo mlijeko sakupiti u posebnu posudu i ispariti ga, da se unište u njem sadržani uzročnici bolesti, koji bi putem stelje lako prešli na druge krave. U unutrašnjosti cice i izlaznom kanalu ostane iza najbolje mužnje uvijek po gdjekoja kaplja mlijeka. Kad krave legnu, rekao sam, da im vime dodje u neposredni doticaj sa nečisti, koja dopre na ulaz cice — s tom nečistoću dodju razne bakterije, koje zadju u unutrašnjost i počnu nadjeno mlijeko odmah rastvarati i samo se množiti. Najprvim ištrcajima dakle izmuženo mlijeko obično je blatno i često pokvareno, pak je — ne odstranimo li ga — moguće, da nam pokvari sve ostalo. **T.**

Mala seljačka škola

Bjelance od jajeta kao lijek. Kad se tko bilo kako posiječe, neka razbije jaje, pa sa sirovim bjelanjkom namaže ranu. Bjelance se brzo suši, te se na rani uhvati kao kora i ne da zraku da dolazi do posiječenog mjesta. Tim načinom se rana vrlo brzo liječi. Za bjelance, vele, da je vrlo dobar lijek i od kašlja te od zapaljenja u želucu i u crijevima. Kad ko uzima u takim bolestima bjelance bilo razbijeno i izmješano sa šećerom, bilo samo za sebe, zapaljenje se znatno ublaži. Dva ili najviše tri jajeta su dosta kod manjih bolesti te vrste. Kad je pak stanje bolesti ozbiljnije, onda valja zvati liječnika. Bjelance je još i za to dobro, što je ono ne samo lijek, nego ujedno i laka i dobra hrana za bolesnika, baš kao što priliči u bolesti.

Piće od voća. Treba višnje, trešnje, jagode, kupinu, malinu, kaošto i limun i drugo u posudi istući, procjediti kroz krpu, pomiešati sa vodom, zasladiti šećerom i onda metnuti na led. Kad se ohladi, dobit ćemo prijatno piće, koje osvježava čovjeka, i u toplim danima veoma prija.

Da se zelen pasulj očuva. Mahunje od zelenog pasulja treba dobro očistiti od konaca i za tim pomoću igle nanizati na konac. Onda treba u veću posudu usuti oko 2 litre vode, metnuti u nju pol kilograma bijela šećera i dobro je zagrijati. U tu vruću vodu metne se onda pasulj da nekoliko minuta provrije. Poslije se metne na sito, i kad se voda ocjedi, onda treba pasulj objesiti u slobodi na skrovito mjesto. Kad se sasvim posuši, treba ga metnuti na suho mjesto, te može se kuhati poslije kao svježi pasulj.

O muzenju steonih krava. Steona (breja) krava manje više redovno izgubi mlijeko na nekoliko sedmica prije nego što će se oteliti. Kad ona, košto se kaže, zasuši, to je potrebno: prvo da bolje može hraniti tele u utrobi, a drugo i za to, da poslije telenja može davati više mlijeka. Najbolje je, dakle, da se krava 6—8 nedelja prije nego što će se oteliti ne muze. Kad se kod krava u to vrijeme ne izgubi mlijeko samo od sebe, može se to tako postići, da se krava što rjedje muze. Inače im u tom slučaju treba davati slabu hranu, pa će se i time mlijeko gubiti.

Što nam je činiti kad nam se goveda nadmu? Nadutost goveda najviše se pojavljuje u proljeću. volovi i krave se najedu mokre trave ili mlade svježe djeteljine, iza koje se odmah napiju vode. Naši neuki seljaci običavaju takvu marvu stiskati vratima ili s njima trčati nizbrdo, što se ne bi smjelo učiniti ni u kojem slučaju. S nadutom marvom ne smijemo nikada ići nizbrdo, a još manje ju stiskati vratima. Nadute volove ili krave moramo uvijek tako namjestiti, da prednji dio stoji mnogo više od stražnjega, pa ju zatim treba marljivo trti po lijevom boku. Što više: nadutoj marvi treba da ulijemo u gubicu ½ litre rakije ili 20 grama amonijaka ili gašenog vapna na ½ litre čaja od kamomile.

Kako ćemo doći do dobrog likera? Mnogi naši seljaci troše bespotrebno novac za likere, koje bi si lako mogli i sami prirediti kod kuće. Dobar liker si može svatko sam napraviti, ako uzme 40 komada zelenih oraha. Te orahe treba razrezati i postaviti za dva tjedna u staklenku, u kojoj mora biti 2 litre jake rakije, pomješane sa 5 grama korijandola, 2½ grama kardamona, 10 grama karanfila, 15 grama Ceylon kanele, 5 grama mačisa, 40 grama vanilske tinkture i 200 grama vode od ruža. Ta smjesa se nakon dvije sedmice procijedi kroz čistu krpicu. Zatim se procedjena smjesa izmješa sa toplem rastopinom (sirupom) od 2 kg običnog šećera i 1½ litre vode. Čim je sve skupa dobro promješano i ohladjeno, spravi se u dobro začepljene boce. Tada je već gotov liker, koji nazivljemo »orehovac«. Orehovac je vrlo zdrav i ukusan liker, koji se može i najvećem gospodinu ponuditi u svako doba dana. (Op. red.: Spomenute primjese može se dobiti u svakoj ljekarni ili mirodioni).

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer, dne 27. juna 1923. moglo se kupiti, odnosno prodati 100 francuskih franaka za 138'— — 138'50; 100 švicarskih franaka za 400'— — 403'—; 100 rumunjskih leja za 11'50 — 12'—; 100 čehoslovačkih kruna za 67'25 — 67'75; 100 madžarskih kruna za 0'25 — 0'30; 100 austrijskih kruna za 0'0320 — 0'0330; 100 jugoslovenskih dinara za 24'90 — 25'20; 1 dolar za 22'30 — 22'40 i jednu liru šterlinu za 103'20 — 103'50 talijanskih lira.

Politički pregled

Čehoslovačka i Belgija stoje u jednom potpunom carinskom ratu. Uzrok leži u čehoslovačkom sistemu procedure oko podjeljivanja dozvole za različite belgijske eksportne produkte, na što je Belgija odgovorila sa visokim carinama na češke produkte, sa kojima je tako postupano, kao da su uvezeni iz Njemačke. Medjutim sada se vode rasprave, koje teku povoljno, te će dovesti do zaključka jednog provizorija, u kojem će Belgija napustiti diferencijalnu carinu na češke proizvode, a Čehoslovačka sa svoje strane napustit će dosadanji postupak u pitanju dozvola za uvoz robe. Jučer su nastavljeni pregovori, koji se smatraju kao stepenica do trgovačkog ugovora izmedju Čehoslovačke i Belgije.

U Albaniji je nastao gradjanski rat. U cijelom sjevernom dijelu državice vode se upravo ogorčene borbe izmedju četa tiranske vlade i pobunjenika. Pobunjenici su desta dobro naoružani. Vladinim četama je već uspjelo razoružati nekoliko sela. Ma da je veliki broj pristalica Bajrama Cura doveden u Skadar kao taoci ipak je Bajram Curu uspjelo, da sakupi nekoliko hiljada ljudi. Nekoliko provodiča koje su prebjegle preko granice, pričaju o ustanku strašne stvari. Bugarski komitski vojvoda Petar Čanljev, koji se već duže vremena nalazi u jednom selu u okolici. Čanljev uputio se, da se sastane sa pobunjenicima. Ovaj sastanak dovodi se u vezu sa poduzećem akcije na jugosl. teritoriju. Čanljev je poznat kao kurir izmedju bugarskih komita na jugosl. i albanskom teritoriju.

Lausannska konferencija traje dalje. Turci ne pokazuju nikakve volje, da bi i nadalje popuštali Saveznicima. I tako moraju u mnogočemu Saveznici popuštati Turcima. Koncem prošlog tjedna čak i na to, da se obustavi rad svih stranih poštanskih ureda u Turskoj. Što više: Saveznici su pristali, da trgovački ugovor ne bude protegnut na Poljsku i Portugal, ako se Turci izjave spremnima, da i se ovim državama povedu pregovore na istoj bazi. na kojoj su zaključeni trgovački ugovori sa saveznicima. Turska je delegacija izjavila, da će odgovor dati na narednoj sjednici. Turci su konačno pristali, da trgovački ugovor sa saveznicima ostane na snazi pet godina a isti ugovor sa Rumunjskom i Jugoslavijom samo dvije i pol godine. Za Grčku Turska delegacija pristala je na trajanje ugovora samo za jednu godinu. Venizelos je na to odlučno prosvjedovao, pa će se ovaj spor riješiti na narednoj sjednici.

Razne vijesti

Domaće novosti.

PRENIMO SE! Dne 5. jula slavit će jugoslovenski narod «Narodni blagdan», da dade oduška svom čuvstvu zahvalnosti naprama svojim prosvjetiteljima — sv. braći Ćirilu i Metodu.

Naša sveta narodna dužnost nas pozivlje, da što svečanije proslavimo taj narodni blagdan. Ta proslava mora biti mirna, dostojna i korisna za našu narodnu stvar. Mjesto da činimo javne manifestacije i da palimo krijesove. što bi nas moglo dovesti do iznenadjenja, sakupljajmo radje taj dan milodare za naše narodne ustanove, a naročito za našu «Istarsku Riječ», koja se zauzimlje za sva prava našega naroda u Istri. Nastojmo, da po svim selima i gradovima po Istri sakupljamo doprinose za naš list. Oživimo staru slogu i ne dopuštajmo da nam propadne ono, što nam je najmilije i najdraže u ovim teškim danima! Nastojmo, da bude dan svete braće ujedno i dan «I. R.».

Na djelo, junak tko je!

Rad naših narodnih poslanika. Naš narodni poslanik dr. Ulikse Stanger naslovio je na vladu dvije interogacije: jednu o nečovječnom postupku kr. karabinijera u Sv. Petru u Šumi, a drugu o 20-postotnom uskraćivanju penzija.

Prva interogacija: Potpisani pitam Predsjednika Ministarskog savjeta te ministra unutarnjih posala, što kane poduzeti da se zaštiti život i zdravlje slavenskih državljana Istre i kakvi koraci su bili poduzeti proti kr. oružnicima u Sv. Petru u Šumi radi živinskog zlostavljanja Ivana Vicel-a dne 17. juna 1923. (Potpis).

Druga interogacija: Potpisani pitam Predsjednika ministarskog savjeta te ministra financija, da li smatraju pravednim to, da se kod rješavanja propisa, koji se odnose na juridičnu sistemaciju činovnika i namještenika bivše vladavine, nagomila 20%-tni odbitak penzije i draginjskih doklada za više mjeseca, — ako ta odbitak uopće ne znači u smislu kr. ukaza od 27. nov. 1919. br. 2227 gubitak pridobljenih prava — te se na taj način oduzimlje mnogim državljanima novih pokrajina, koji ionako žive u bijedi, jednomjesečni prihod, dok bi se ta odbitak morao porazdijeliti na više mjeseca ili privremeno opozvati. — Traži se pismeni odgovor. (Potpis).

Lična vijest. Ovih dana bio je na frankfurtskom sveučilištu promoviran na čast doktora ekonomije i socijalogije naš poznati istarski rodoljub i novinar g. Mijo Mirković iz Rablja. Našem mladom doktoru i njegovoj obitelji izričemo ovim putem naše najsrdačnije čestitke.

Položio odvjetnički ispit. Prošlog tjedna položio je sa veoma dobrim uspjehom odvjetnički ispit naš Istranin g. dr. Stojan Brajša, odvjetnički koncipijent dra. K. Podgornika. — Srdačno čestitamo!

Učiteljstvu na znanje. — Glasom kr. dekreta škole svršavaju 1. julija. Toga dana dijele se takodjer svjedodžbe, a to osobito ondje i na onim školama, odakle ne idu djeca u Rim. A mi dobro znamo, da će biti većina istarskih škola, koje ne će poslati ni jedno dijete na to dugo patovanje. Zar da bude učitelj tu do 7. julija? Čemu? A da li će imati učitelj na raspolaganje knjige i novine, da mogu njegova djeca duhom pratiti drugu djecu na putovanju u Rim i natrag? Dvojim. Mi dakle ne smijemo doslovno uzeti zadnji dekret. Pa ako i ide koje dijete u Rim, zar će dotični učitelj pozivati svaki dan učenike do 7. u školu? Nije potrebno. Dosti je, da ih pozove jedan ili dva puta u školu (što je opet dužnost talijanskog specijalista), te da štogod priopći o tomu putovanju, o komu će zaista i sam vrlo malo znati, pošto ne će moći doći svaki učitelj dnevno do političkih novina, koje će o tomu izvješćivati. Po mojem mnijenju može svaki učitelj otići iz svoga sjedišta, a to barem za dva, tri dana, u doba tog putovanja. A koga da dočeka učitelj s djecom ako nikoje nije pošlo u Rim? Mi dakle naš zadnji dekret ne tumačimo doslovno. — Pošto će svakako prilično tršćanske djece u Rim, pa iz posebnog obzira naša Zveza je odgodila zborovanje na 8. i 9. julija.

Učitelj.

Istrani, čuvajmo svoje narodno blago! Odsele ćemo redovito donašati u našem listu naše narodne pjesme iz Istre. Radi toga molimo sve svoje čitatelje, prijatelje i rodoljube, da marljivo sakupljaju po svim istarskim selima sve naše narodne pjesme (junačke, ljubavne, nabožne itd.) te da nam ih redovito šalju na uredništvo našega lista. Treba da sve ono što imamo, sabiremo i čuvamo za budućnost i kasnija pokoljenja.

Progonstvo našeg lista. Iz Pazina nam javljaju, da zadnji broj Istarske Riječi nije pazinska pošta nikomu izručila. Gdje se je taj broj zaostavio, to ne možemo da kažemo. Želimo samo, da bi slavno Ravnateljstvo pošte i brzojava u Trstu učinilo jednom za uvijek red na istarskim poštama, jer se ovako ne može dalje. Nadamo se, da nam ne će trebati da se ponovno osvrćemo na ovo pitanje.

Naš list na Kanfanarštini. Pišu nam prijatelji i naši pretplatnici iz općine Kanfanar, da tamo nisu primili već četiri broja »Istarske Riječi« t. j. od onoga vremena, kad je bio u našem listu tiskan dopis iz Kanfanara. Naša je uprava slala svima redovito list, ali ove zadnje dane vraćao nam se list sa opaskom, da je sam pretplatnik list otkazao. Činilo nam se čudno, da bi se naši ljudi otkazali od svog lista. Sada pak vidimo na kome leži krivica. Molimo poštansko ravnateljstvo, da naredi svojim potčinjenicima u Kanfanaru, da vrše svoju dužnost. Zato su namještenici na pošti u Kanfanaru i plaćeni.

Gospodarsko društvo u Pazinu nije moglo obdržavati pretprašle nedjelje glavnu skupštinu, jer se zbog kišovita vremena nije sastao propisani broj zadrugara. Obdržavat će se u nedjelju 1. srpnja 1923.

Nevjerojatno! Piše nam prijatelj u Sv. Petru u Šumi: Kako Vam je poznato, pred nekoliko dana istukli su ovdješnji oružnici našeg valjanog mladića Ivana Vicela. Istarska Riječ» je donijela o tome vrlo kratak izvještaj. Ipak našim oružnicima ni to nije bilo po volji, pa su došli u nedjelju pod misu pred crkvu i tu čekali Vicela dok je izašao iz crkve. Kad je izašao iz crkve, pozvaše ga k sebi i izjaviše mu, da mu nema više opstanka u Sv. Petru u Šumi. Nato su ga odveli u svoju kasarnu, gdje su ga prisilili da potpiše izjavu, **da nije istina, što je pisala «Istarska Riječ», da je bio od njih tučen!!** Naravski, Vicel je morao potpisati tu izjavu, jer bi ga inače bila zadesila ista sudbina kao i prvi dan. Sada imaju cijelu stvar u rukama više oblasti.

Kad će to svršiti? Pišu nam iz Črnice kod Buzeta: Doznajemo da su ovih dana došli oružnici k našem vrijednom dekanu vlč. g. Flegu i da su mu učinili kućnu premetačinu. Kaošto je samo po sebi razumljivo, g. dekanu nisu našli nikakvog kompromitirajućeg dokumenta. Oružnici su mu zaplijenili samo nekoliko brojeva «Istarske Riječi». Ta premetačina je izazvala veliko negodovanje po cijeloj Bužeštini, koja visoko cijeni i poštuje vlč. g. Flega kao poštenog i značajnog svećenika i rodoljuba.

Parobrod Wilson. Ovaj parobrod društva »Cosulich«, koji putuje izmedju Trsta i New-Yorka i prevozi mnogo naših zemljaka, koji se sele u Ameriku **nije nastradao niti je imao ikakvu nesreću na moru.** To javljamo našim ljudima, pošto smo se na kompetentnom mjestu popitali, kad smo dočuli, da se Istrom pronose glasovi da je Wilson potonuo. Bili smo i mi u brizi, ali sada možemo javiti dobru vijest, da su one glasine bile lažne. Naši ljudi, koji su imali rodjake ili prijatelje na brodu, mogu dakle biti mirni.

Svega po malo

Spomenploča Zrinjskom i Frankopanu u Bečkom Novom Mjestu postavljena je u nedjelju 17. t. mj. Podigli su je bečki Jugoslaveni na počast hrvatskim mučenicima na onome mjestu, gdje je carska Austrija te slavne borce za jugoslovensku slobodu ubila.

Ukradena austrijska carska kruna. Neki barun Steiner ukrao je mnogo stvari od bivšeg cara Karla, pa ih je skupo prodavao. Tako je ukrao i carsku krunu, pa je jedamput prodošao u neku gostionu s habsburškom carskom krunom na glavi. Ljudi su se toj sprdačini smijali. Danas te carske krune ne mogu više da nadju, jer ju je Steiner prodao kao staro zlato, a dragulje je još prije povadio i rasprodao.

Revolver, kojim se lako obraniš, a da nikoga ne ubiješ. Takav je revolver izumio neki njemački učenjak. Taj se revolver puni nekim posebnim barutom, koji opali kao velika kakva puška. Koga hitac pogodi, toga obavije gust oblak dima, pa niti što vidiš, niti možeš pravo disati, pa se moraš onesvijestiti i srušiti. Ali poslije kratkog vremena dodješ opet k sebi, pa si zdrav i čil kao da nije ništa ni bilo.

Majčino srce. Bio zločinac. On je ljubio djevojku, ali ona ne ljubljaše njega. Jednoga dana reče mu ona:

— Ako me ljubiš, donesi srce svoje majke mojemu psetu.

Zločinac ode kući, ubije si majku, raspiri joj njedra, izvadi srce i pobježe s njim k svojoj dragoj.

Kad je trčao putem, najedamput mu zape noga za kamen i padne. Tom prigodom mu se srce otkotrlja iz ruku.

Dok se je dizao sa zemlje začu u blizini neki slatki glas. Mrtvo majčino srce šaptaše milo: — Jesi li se udario, moj sinko?!...

Parobrodi bez dimnjaka. Doskora će biti dogotovljen prvi parobrod bez dimnjaka. Već su dogotovljeni svi detaljni nacrti za ovu vrst parobroda, koga su osnovali njemački inženjeri. Ovaj bi parobrod imao duljinu od 274 metara, a najveću širinu od 31 metra. Imao bi brzinu od 23 uzlova. Motornu bi snagu razvijalo do 20 motora Dieselovog sistema sa 4000 konjskih sila svaki, a bili bi montirani 5 po 5 na vrške parobroda. Ovaj bi parobrod bez dimnjaka mogao prenašati do 4500 putnika.

Kralj si slomio ruku. Iz Bruselja javljaju, da je belgijskog kralja zadesila prošle nedjelje strašna nezgoda. Kralj je išao konjem na izlet u Läcken. U okolici toga mjesta mu je nenadano konj potrnuo. Kralj je pao i tom prigodom si slomio ruku.

Utrka oko svijeta. Amerikani hoće da prirede utrku oko cijelog svijeta na aeroplanima. Neki su već rekli, da će obletiti na aeroplanu cijeli svijet za 18 ili 19 dana. E pa neka i to čudo bude!

Šala i razbibriga.

Utjeha. Dobri neki muž, koji je bio teško bolestan, pozove svoju još mladu ženu k sebi i počme joj ovako govoriti: Draga moja ženo! Vidiš i sama, da se bliža zadnja ura moga življenja: trebat će mi umrijeti. Morat ću te zapustiti. Ako ti je stalo do toga, da u miru ostavim ovaj svijet, moraš mi ispuniti zadnju želju. Ti si još mlada, pa znam da ćeš se opet oženiti. Molim te samo, nemoj nikada poći za susjedovog Marka; znaš i sama kako se ja i on nijesmo mogli nikada trpjeti. Ja bi se jako teško rastao sa tim svijetom, ako mi to ne obećaš. — »Predragi moj mužu«, odgovori žena, »neka te to ni najmanje ne smeta! Umri u miru. Prisižem ti, da kad bi ga baš i htjela uzeti, ne bi mogla, jer sam već tvomu prijatelju Nikoli obećala ruku«.

Zrnje biserovo.

Glavno, s čega se mnogi osjećuju nesretni, sastoji se u precjenjivanju tudje sreće.

* * *

Tudjim se perjem može kititi, a ne letiti.

* * *

Kad neko kaže, da ljubi istinu, a mrzi laž, to on misli svoju istinu i laž drugoga.

* * *

Narav je jedina žena, koja svoje tajne nije izbrbljala.

* * *

Ne uzimaj ništa za stalno i za nemoguće, pa ćeš manje iznenadjenja doživljavati.

Odgovorni urednik: IVAN MARIJA MICHELUZZI
Izdavači: Dr. STOJAN BRAJŠA i IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Prodaje

Mlatilnicu na motor sa 5 HP IVAN SELAR Škropeti, Motovun.

Poljodjelci, pozor!

Uprav su stigle svuda dobro poznate **Turske kose** u duljini 75—80 i 85 cm. po najnižim cijenami.

Mogu se dobiti kod trgovca:

Josipa Sandalj — Lupoglava, Istra.

Nove daske i grede

svake vrste prodaje MATEJ BANČIĆ, Kršanci Zminj kod Kanfanara.